

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я.
ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДУ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЛАБОРАТОРНИЙ ЦЕНТР
МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю**

«ДОВКІЛЛЯ І ЗДОРОВ'Я»

(25–27 квітня 2024 року)

присвяченій 170-ій річниці з дня народження І.Я. Горбачевського

Тернопіль

ТНМУ

2024

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я.
ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

ДУ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЛАБОРАТОРНИЙ ЦЕНТР
МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з
міжнародною участю**

«ДОВКІЛЛЯ І ЗДОРОВ'Я»

(25–27 квітня 2024 року)

присвяченій 170-річниці з дня народження І.Я. Горбачевського

За редакцією заслуженого діяча науки і техніки України, почесного академіка
НАПН України, професора С. Н. Вадзюка

Тернопіль

ТНМУ

2024

Збірник матеріалів XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченій 170-ій річниці з дня народження І.Я. Горбачевського, за редакцією проф. Вадзюка С. Н. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2024. – 114 с.

Відповідальність за представлені результати досліджень несуть автори тез.

УДК 616.988.21:619]-036.22(477+438)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОТИПІВ СКАЗУ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Н.О. Виноград

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

E-mail: kaf_epidemiology@meduniv.lviv.ua

Сказ – особливо небезпечна гостра вірусна зооантропонозна хвороба, що є ендемічною для України. У процесі еволюції відбулися зміни екологічних типів сказу. Від давніх часів до початку XVII ст. переважав природно осередковий екотип, у XVII-XIX століттях – міський, у XX ст. і до сьогодні – міський і природно осередковий, а також перехідний між ними варіант. Резервуаром вірусу в осередках міського типу були собаки (*Canis lupus familiaris* або *Canis familiaris*), а в природно осередкових – переважно лисиці руді (*Vulpes vulpes*) та вовки. У повоєнні роки на території Польщі та України сформувався природно осередковий екотип сказу, де резервуарами збудника є лисиця руда. В результаті багаторічної кампанії пероральної вакцинації проти сказу вільноживучих лисиць країни Єврозони є вільними від цього захворювання.

Наша держава залишається ензоотичною територією щодо сказу. Від початку активної фази війни спостерігається активація епізоотичного процесу сказу, як за рахунок природних, так й антропоургічних осередків. Випадки сказу

реєструють серед диких, свійських і домашніх тварин, а також виникають спорадичні випадки серед людей.

В епізоотичний процес задіяні різноманітні тварини, з яких джерелами збудника інфекції є 19 видів диких і 10 – домашніх (собак і котів) і сільськогосподарських тварин (хутрові звірі, коні, свині, дрібна рогата худоба (ДРХ) і великої рогатої худоба (ВРХ)).

У природно осередкових екотипах сказу вірус циркулює посеред лисиць – резервуар збудника, а також єнотовидних собак, вовків, пацюків, кажанів, борсуків європейських, білок, куниць лісових. В антропургічних і змішаних осередках циркуляція збудника відбувається посеред є котів, собак, ВРХ, ДРХ, свиней, коней.

Від початку активної фази російсько-української війни на території держави відбувається неконтрольоване зростання чисельності бродячих і безпритульних собак і котів. Недостатнім є рівень охоплення щепленнями домашніх і свійських тварин, мають місце порушення правил утримання тварин, масове переміщення домашніх і свійських тварин із зони ведення бойових дій на сході на західні терени держави. По всій території держави спостерігається інтенсифікація епізоотичного процесу внаслідок збільшення популяції лисиці рудої, недотриманням режимів і обсягів пероральної імунізації диких м'ясоїдних тварин методом наземного розподілу принад з вакциною. Спостерігається міграція диких тварин і гризунів – потенційних джерел вірусу сказу, у місця перебування людей, зміна ареалів розселення і зростання показників їх щільності. Як наслідок того, зростає кількість антропургічних і змішаних осередків сказу за рахунок формування неблагополучних зі сказу населених пунктів.

На територіях ведення бойових дій вакцинація м'ясоїдних тварин не здійснюється з урахуванням безпекової ситуації, як і на деокупованих територіях зі значними обсягами мінування. Суттєво ускладнені можливості вакцинації внаслідок заборони використання повітряного простору для розкладання принад для м'ясоїдних диких тварин із вакцинами.

Щорічно зростає кількість лабораторно підтверджених випадків сказу диких тварин на адміністративних територіях центрального і західного регіонів України.

У перший рік війни до закладів охорони здоров'я з приводу травм, нанесених тваринами, звернулися понад 51 тисяча громадян різного віку, з яких третина отримала належну антирабічну медичну допомогу.

Отже, ситуація зі сказу в Україні є неблагополучною, чому сприяє низка об'єктивних обставин в антропургічних, змішаних і природних осередках, що сформувалися внаслідок війни.